

УДК 81'373.612

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-933X/2025-XXV-20>

МОВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОМОВ ВОЛОДИМИРА ЗЕЛЕНСЬКОГО (2022–2024)

Тараненко Ксенія

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри філології та мовної комунікації,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0001-6518-0426

Косенко Ірина

здобувач вищої освіти кафедри філології та мовної комунікації
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

У статті здійснено комплексний мовно-комунікативний аналіз риторики Президента України Володимира Зеленського в умовах воєнної кризи 2022–2024 років. Дослідження базується на виступах глави держави перед українською та міжнародною аудиторією. Метою є з'ясування, якими саме мовними засобами створюється переконливий образ лідера, здатного консолідувати націю, надихати, мобілізувати та викликати довіру. Аналіз охоплює лексичний (метафори, повтори, маркери позитивності/негативності), синтаксичний (короткі речення, анафора, епіфора, паралелізм) і стилістичний (епітети, антитези, фреймування) рівні.

Результати дослідження демонструють, що риторика Зеленського – це не просто набір ораторських прийомів, а цілісна система впливу, в якій слова працюють на підтримку бойового духу, зміцнення ідентичності, формування наративу «ми проти них» і позиціювання України як морального авторитета. Особливу увагу приділено ритміці промов, ролі емоційної лексики, структурній повторюваності та комунікативним стратегіям – мобілізаційній, емпатійній та глобальній.

У висновках наголошується, що ефективна риторика в кризових умовах може стати не менш важливою за воєнну або економічну стратегію. Запропонований аналіз дає змогу краще зрозуміти, як формуються образи сучасних лідерів у публічному просторі та яку роль у цьому відіграє мова. Стаття буде корисною для філологів, журналістів, політологів, кризових комунікаторів і всіх, хто працює зі словом у публічній сфері.

Ключові слова: риторика, лідерство, Володимир Зеленський, війна, мовна комунікація, метафора, синтаксис, стилістика.

Taranenko Kseniya

Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of Philology and Language Communication
Dnipro University of Technology

Kosenko Irina

Higher Education Applicant at the Department of Philology and Language Communication
Dnipro University of Technology

LINGUISTIC AND COMMUNICATIVE ANALYSIS OF VOLODYMYR ZELENSKYI'S SPEECHES (2022–2024)

This article presents a comprehensive linguistic and communicative analysis of the rhetoric employed by Ukrainian President Volodymyr Zelenskyy during the wartime crisis of 2022–2024. The study is based on his public addresses to both domestic and international audiences. Its main objective is to identify the linguistic devices that construct the persuasive image of a leader capable of uniting the nation, inspiring resilience, mobilizing action, and building trust. The analysis covers lexical (metaphors, repetitions, markers of positivity/negativity), syntactic (short sentences, anaphora, epiphora, parallelism), and stylistic (epithets, antitheses, framing) elements.

The findings reveal that Zelenskyy's rhetoric is not a random set of oratorical techniques, but a coherent system of influence in which language supports morale, strengthens national identity, constructs the "us vs. them" narrative, and positions Ukraine as a moral authority. Particular attention is paid to the rhythm of his speeches, the role of emotionally charged vocabulary, structural repetition, and communicative strategies – including mobilizing, empathetic, and global appeals.

The article concludes that effective rhetoric in times of crisis can be as crucial as military or economic strategies. The proposed analysis offers deeper insight into how the image of modern political leaders is constructed in the public sphere and highlights the central role of language in that process. This study may be of interest to linguists, journalists, political scientists, crisis communication experts, and all professionals working with public discourse in times of national and international upheaval.

Key words: rhetoric, leadership, Volodymyr Zelenskyy, war, language communication, metaphor, syntax, stylistics.

Вступ. Повномасштабна війна, що триває в Україні з 2022 року, поставила нові виклики перед публічною комунікацією, особливо на рівні політичного лідерства. У таких умовах риторика лідера набуває надзвичайної ваги, адже вона не лише інформує, а й виконує стратегічно важливі функції – мобілізації, емоційної підтримки, формування національного наративу та консолідації суспільства. Постать Президента України Володимира Зеленського стала символом спротиву, і його промови викликали широкий резонанс як усередині країни, так і за її межами.

Проблема визначення її типології комунікативних стратегій окреслена в працях Т. ван Дейка, О. Іссерс, Т. Янко, Ф. Бацевича та ін. Стратегії політичного дискурсу розглянуто в наукових розвідках О. Михальової, О. Паршиної, Н. Кондратенко, Л. Стрій та ін. Політичні промови як частину політичного дискурсу досліджували А. Буртник, З. Куделько, І. Бутова. Утім, більшість досліджень зосереджено переважно на окремих мовних аспектах виступів, не враховуючи їх комплексного взаємозв'язку. Це зумовлює потребу в цілісному аналізі риторичних механізмів, які формують образ лідера в умовах кризи, і визначає актуальність вибраної теми.

Мета та методи дослідження. Метою статті є виявлення мовних засобів, які формують риторичний образ Володимира Зеленського як лідера в умовах воєнної кризи, а також з'ясування, як ці засоби функціонують у комунікативному просторі для впливу на аудиторію. Найважливішими завданнями дослідження є виокремлення лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів у промовах Президента України 2022–2024 років, аналіз функціонування цих засобів у контексті створення образу рішучого, емоційного лідера. У роботі застосовано лінгвостилістичний аналіз для виявлення ключових лексичних, синтаксичних і стилістичних засобів у публічних промовах Володимира Зеленського (2022–2024). Також використано елементи дискурс-аналізу, прагмалінгвістики та когнітивного аналізу з метою дослідження комунікативних стратегій, риторичних прийомів і впливу мови на свідомість

аудиторії. Матеріалом стали офіційні звернення Президента України, виголошені в умовах воєнної кризи.

Результати та дискусії. У кризовий період мова лідера перетворюється на інструмент, що впливає не лише на раціональне сприйняття інформації, а й на емоційно-психологічний стан суспільства. За твердженням Л. Дунаєвої, вплив риторики Президента України В. Зеленського на зміну цінностей українців розпочався не як воєнного президента, а задовго до початку його політичної кар'єри [3, с. 85]. Риторика Президента України Володимира Зеленського у 2022–2024 роках демонструє вдале поєднання змісту й форми, де кожен мовний рівень виконує стратегічну функцію: підтримує бойовий дух, формує відчуття єдності, окреслює моральні орієнтири. Комплексний аналіз промов дозволяє виокремити три основні площини, в яких найвиразніше реалізується риторичний потенціал: лексичну, синтаксичну та стилістичну.

Першим рівнем, на якому проявляється комунікативна майстерність лідера, є лексичний. Вагоме місце у встановленні взаємовідношення мови та політики займає дослідження лексико-семантичного аспекту, оскільки він найяскравіше відображає соціальний стан і зміни, пов'язані з ним [1, с. 49]. Добір слів у промовах Зеленського не випадковий, він ґрунтується на чіткому протиставленні, символізмі та емоційній насиченості. Особливе значення мають метафори, повтори та лексеми з чітко вираженим оцінним забарвленням. Саме ці засоби створюють основу для емоційного контакту з аудиторією, сприяють запам'ятовуванню ключових меседжів і формують спільне ціннісне поле. Розглянемо ці елементи докладніше.

Мова Зеленського значною мірою побудована на лексиці, яка влучно підкреслює основні цінності та відображає колективний емоційний стан. У його риторичі активно функціонують метафори, що роблять абстрактні поняття зримими й близькими, навмисні повтори, що закарбовують ключові слова у свідомості слухачів, а також чітке розмежування позитивної лексики (для позначення «своїх») і різко негативної (для характеристики ворога).

У промовах Зеленського метафори стають потужним засобом перетворення складних політичних процесів на виразні образи. Коли він називає Україну «непробивною стіною» між свободою та рабством чи «щитом Європи», то це значно більше, ніж риторичний прийом. Такі порівняння підкреслюють силу нації та її вагу у світовій політиці. Метафори на кшталт «темряви» або «злочинної хвилі» [2] створюють уявлення про моральну перевагу України над агресором. Завдяки подібним образам лідер постає не лише як керівник, а й як захисник, натхненник, символ опору.

Одним із найуживаніших стилістичних прийомів у промовах В. Зеленського є повтор, що утворюється навмисним нагромадженням однакових мовних елементів: від окремих звуків чи слів до складніших синтаксичних структур. У виступах Зеленського повтори виконують роль ритмічного маркера та мобілізаційного сигналу: «Будемо працювати, будемо боротися» [5]. Часте повторення ключових понять («єдність», «перемога», «незламність» [7]) посилюють переконливість і формують відчуття колективної солідарності [4]. Такі ритмічні повтори стають опорним каркасом промови: вони виділяють найважливіше й одночасно створюють своєрідну «музичність», що полегшує сприйняття та запам'ятовування [6].

Лексичні маркери діють як сигнали, які миттєво задають тональність і визначають оцінний контекст. Позитивні позначення («героїчний народ», «спільна боротьба» [8]) утверджують образ сили та згуртованості, тоді як негативні («жорстока агресія», «неспроможний ворог») різко контрастують із ними, надаючи промові чіткого звучання. Поєднання маркерів із метафорами й ритмічними повторами створює відчутний емоційний резонанс, що підсилює вплив слова. Лексичні засоби в промовах В. Зеленського діють як злагоджений

механізм: вони мобілізують слухачів через емоційно насичені заклики, консолідують навколо спільних цінностей, малюють чітку картину світу («ми» проти «них») і забезпечують промові запам'ятовуваність. Завдяки яскравим метафорам і навмисним повторам слова президента легко входять у масову свідомість, утверджуючи образ лідера, здатного вести народ крізь кризу.

Лідер майстерно використовує анафору, епіфору та паралелізм. Ці прийоми надають виступам чіткості, мелодійності та легкості сприйняття, що значно підсилює їх вплив на аудиторію.

У промовах В. Зеленського анафора часто вживається для акцентування ключових потреб і цінностей. Під час звернення до Конгресу США президент неодноразово починав речення зі слів «We need...» («Ми потребуємо...») [7], створюючи відчуття нагальності. У виступах українською мовою часто звучить анафора зі словом «ми»: «Ми боремося. Ми тримаємося. Ми переможемо» [5]. Така структура підкреслює колективність, додає відчуття згуртованості та формує образ рішучого лідера, який говорить від імені всієї нації.

Епіфора – стилістичний прийом, протилежний анафорі, що полягає в повторенні тих самих слів чи словосполучень наприкінці висловлювань, дає змогу завершувати думку виразно й переконливо, закарбовуючи головні ідеї. У промові Зеленського до Європейського парламенту яскравим прикладом стала повторюваність слова *freedom* («свобода» [8]) наприкінці кількох речень поспіль. Така епіфора посилює значущість цінності свободи, робить промову мелодійною та легкою для запам'ятовування. Особливо сильний ефект виникає тоді, коли епіфора поєднується з анафорою, формуючи виразний ритмічний каркас тексту.

У промовах Зеленського застосовується і паралелізм для зіставлення явищ, підкреслення динаміки подій або проведення історичних паралелей. Наприклад, у вислові: «80 років тому мільйони українців боролися, аби нацизм програв назавжди. Але сьогодні українці знову протидіють злу, яке відродилося, прийшло знову, хоче знищити нас знову. Армія нелюда, який убиває, катує, стирає з лиця землі мирні міста й села. Зло, ім'я якого – російський фашизм. Скорочено – РФ» [9]. Тут проводиться чітка паралель між злочинами нацистів у роки Другої світової війни та діями російської армії в Україні. Зеленський наголошує, що сутність зла не змінилася, трансформувалася лише його форма й назва.

Ритмічність, повторюваність і симетрія синтаксичних структур створюють ефект спільності, завдяки якому слухачі відчувають себе частиною єдиного цілого.

У промовах Володимира Зеленського стилістичні прийоми відіграють ключову роль у формуванні емоційного забарвлення та сприйняття реальності, створюючи смислові контрасти, посилюючи експресію тексту та водночас структурують його відповідно до комунікативної мети.

У промовах Зеленського дедалі частіше трапляються антитези, наприклад: «Ми воюємо на українській землі за те, без чого всі ви, друзі, не уявляєте власного життя. Це елементарна безпека. Це свобода та життя за законом» [8]. Тут протиставляється «войовнича реальність України» та «мирне життя європейців». Одночасно Зеленський фреймує війну не як локальний конфлікт, а як боротьбу за універсальні цінності: свободу, безпеку, право на життя. Антитеза підкреслює етичну вищість позиції України й формує образ справедливого захисника, який протистоїть деструктивним силам.

Володимир Зеленський вміло використовує епітети як інструмент контрасту. З одного боку – «мужні захисники», «незламний народ», що викликає почуття гордості та єдності, з іншого – «жорстокий ворог», «підступна агресія», що формує відчуття загрози та співпереживання. Це не просто опис, а механізм емоційного впливу. Такі образи роблять промову

не інформаційною, а переживаною. Вони переходять у свідомість як готові формули, які об'єднують, мотивують і дають опору.

У публічних зверненнях В. Зеленського натрапляємо і на фреймування (спосіб структування інформації, що задає слухачеві певні асоціації й оцінки). У риторичі Зеленського цей прийом допомагає підкреслити базові цінності: свободу, гідність, єдність, спротив. Наприклад, постійне використання фрейму «боротьба за життя і майбутнє» [8] формує картину, де війна постає не лише як низка трагедій, а як спільний шлях народу до перемоги й відновлення справедливості.

Риторичний образ Володимира Зеленського у 2022–2024 роках формується під впливом кризового контексту війни. Суспільству потрібна не лише інформація, а й емоційно-психологічна підтримка. Тому ключовими характеристиками його риторики стають рішучість, емоційність і здатність об'єднувати людей. Рішучість В. Зеленського проявляється в категоричних формулюваннях та наказових конструкціях: «Ми нічого не віддамо і будемо боротися за кожен метр нашої землі» [2]. Такі висловлювання створюють образ лідера, який тримає ситуацію під контролем і вселяє впевненість у перемозі навіть у критичні моменти. Емоційність промов досягається через лексику з актуалізованим емоційно-оцінним компонентом лексичного значення («жорстока війна», «героїчний спротив»); ритмічні повтори («пам'ятаємо кожного, шануємо кожного»); звернення до універсальних почуттів – болю, гордості, гніву. Це перетворює виступ на спільний емоційний досвід, а не просто на інформаційне повідомлення.

Переважає в публічних комунікаціях застосовано ми-стратегію. Займенник «ми» стає головним інструментом єднання, який створює простір спільної боротьби як для українців, так і для міжнародних союзників. Акценти на єдності («Ми ніколи не забудемо» [7]) формують колективну ідентичність, а підкреслення спільної мети – перемоги – робить кожного частиною великої історії.

Поєднання кількох основних комунікативних стратегій формує завершений риторичний образ лідера: мобілізаційна – заклики до дії, апеляції до історії; емпатійна – визнання болю, підтримка постраждалих; глобалізаційна – представлення війни як боротьби за універсальні цінності. Разом вони утверджують Зеленського не лише як політика, а й як морального лідера, здатного вести націю крізь найважчі випробування.

Висновки. Риторика Володимира Зеленського за 2022–2024 роки війни постає як злагоджений інструментарій, покликаний плекати довіру, підтримувати єдність і формувати моральний орієнтир для нації. Лексичний рівень мовної системи працює передусім на емоційне залучення: метафори та повтори вибудовують спільний символічний простір, в якому перемога постає не гіпотезою, а майже відчутною реальністю. Синтаксичні прийоми – анафори, епіфори, паралелізми – задають промові чіткий ритм, роблять її енергійною, переконливою та придатною для колективного запам'ятовування. Стилістичні ресурси, зокрема антитези й епітети, акцентують моральні межі конфлікту, створюючи виразну опозицію «свобода – рабство», «добро – зло», що вибудовує Україну як сторону світла в глобальній драмі. У сукупності це творить образ лідера, водночас твердого й емпатійного: здатного не лише ухвалювати рішення, а й надихати, не лише керувати, а й об'єднувати. Його промови стають елементом консолідації суспільства всередині країни і водночас комунікаційним «вікном», крізь яке світ бачить Україну як демократичну державу, що послідовно відстоює універсальні цінності. Перспективним видається подальший аналіз того, як ця риторика трансформуватиметься в умовах мирного життя: чи збережеться вона як мобілізаційний ресурс, чи перетвориться на інструмент відновлення та інтеграції.

Література:

1. Волянчук І.О. Політичний дискурс в умовах російсько-української війни: лінгвістичний аспект. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 1. Вип. 23. С. 47–52. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.8>.
2. *Голос України*. Газета Верховної Ради України. URL: <https://www.golos.com.ua/article/364236> (дата звернення: 29.09.2025).
3. Дунаєва Л.М. Трансформація цінностей українців в контексті аналізу риторики Президента України В. Зеленського. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 84–88. DOI: 10.31558/2519-2949.2022.4.9.
4. Кармазіна М.С. Переосмислити сьогодення: Президент України Володимир Зеленський про новітні «розломи» в Україні та світі (24 лютого – 28 червня 2022 р.). *Вісник воєнної розвідки*. 2022. № 69. С. 3–9.
5. Офіційний допис у Facebook Президента України. Звернення до громадян. URL: <https://www.facebook.com/zelenskyy.official/videos/1007408603537317/> (дата звернення: 29.09.2025).
6. Павлова Л.В. Комунікативні стратегії і тактики в англomовному політичному медіадискурсі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського*. Сер.: Філологія. Соціальні комунікації. 2018. Т. 29 (68). № 3. С. 55–60.
7. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. Звернення Володимира Зеленського. URL: <https://www.president.gov.ua/news/mi-nichogo-ne-viddamo-i-budemo-borotysya-za-kozhen-metr-nash-73973> (дата звернення: 29.09.2025).
8. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. Звернення Володимира Зеленського до учасників заходу Федерального президента Німеччини, присвяченого солідарності з Україною. URL: <https://www.president.gov.ua/news/nashoyu-smilivisty-i-zbroyeyu-mozhemo-povernuti-mir-i-stvor-81281> (дата звернення: 29.09.2025).
9. Президент України. Офіційне інтернет-представництво. Звернення Президента України з нагоди Дня пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-pamyati-ta-pere-90749> (дата звернення: 29.09.2025).
10. Safwat S. Speech Acts in Political Speeches. *Journal of Modern Education Review*. 2015. pp. 699–706.

References:

1. Volianyuk, I. O. (2022). Politychnyi dyskurs v umovakh rosiysko-ukrainskoi viiny: linhvistychnyi aspekt [Political discourse in the context of the Russian-Ukrainian war: Linguistic aspect]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 1(23), 47–52. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.23.1.8> [in Ukrainian].
2. Holos Ukrainy. Gazeta Verkhovnoi Rady Ukrainy [Voice of Ukraine. Newspaper of the Verkhovna Rada of Ukraine]. Retrieved from: <https://www.golos.com.ua/article/364236> [in Ukrainian].
3. Dunaieva, L. M. (2022). Transformatsiia tsinnosti ukrainsiv v konteksti analizi rytoryky Prezydenta Ukrainy V. Zelenskoho [Transformation of Ukrainian values in the context of the rhetoric of the President of Ukraine V. Zelensky] [in Ukrainian]. *Politychne zhyttia*, 4, 84–88. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.4.9> [in Ukrainian].
4. Karmazina, M. S. (2022). Pereosmyslyty siohodennia: Prezydent Ukrainy Volodymyr Zelenskyi pro novitni “rozlomy” v Ukraini ta sviti (24 liutoho – 28 chervnia 2022 r.) [Rethinking the present: President of Ukraine Volodymyr Zelensky on the new “splits” in Ukraine and the world (February 24 – June 28, 2022)]. *Visnyk voiennoi rozvidky*, 69, 3–9. [in Ukrainian].
5. President of Ukraine. Official Facebook post: Address to citizens [Facebook update]. Retrieved from: <https://www.facebook.com/zelenskyy.official/videos/1007408603537317/> [in Ukrainian].
6. Pavlova, L. V. (2018). Komunikatyvni stratehii i taktyky v anhlo-movnomu politychnomu mediadyskursi [Communicative strategies and tactics in English-language political media discourse]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu im. V. I. Vernadskoho. Seriya: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii*, 29(68)3, 55–60. [in Ukrainian].
7. President of Ukraine. Zvernennia Volodymyra Zelenskoho [Address of Volodymyr Zelensky]. Official internet representation of the President of Ukraine. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/news/mi-nichogo-ne-viddamo-i-budemo-borotysya-za-kozhen-metr-nash-73973> [in Ukrainian].

8. President of Ukraine. Zvernennia Volodymyra Zelenskoho do uchasnykiv zahodu Federalnoho Prezydenta Nimechchyny, prysviachenoho solidarnosti z Ukrainoiu [Address of Volodymyr Zelensky to the participants of the event of the Federal President of Germany, dedicated to solidarity with Ukraine]. Official internet representation of the President of Ukraine. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/news/nashoyu-smilivisty-i-zbroyeyu-mozhemo-povernuti-mir-i-stvor-81281> [in Ukrainian].

9. President of Ukraine. Zvernennia Prezydenta Ukrainy z nahody Dnia pam'iaty ta peremohy nad natsyzmom u Druhii svitovii viini [Address of the President of Ukraine on the occasion of the Day of Remembrance and Victory over Nazism in World War II]. Official internet representation of the President of Ukraine. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-pamyati-ta-pere-90749> [in Ukrainian].

10. Safwat, S. (2015). Speech acts in political speeches. *Journal of Modern Education Review*, 699–706. [in English].

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Дата надходження статті: 30.09.2025

Дата прийняття статті: 20.10.2025

Опубліковано: 10.12.2025